

مجموعه فلسفه ۶

فلسفه ذهن

یک راهنمای مقدماتی

ایان ریونز کرافت

ترجمه حسین شیخ رضایی

فهرست

۱	مقدمه مترجم
۵	سپاسگزاری
۷	مقدمه
۱۵	بخش ۱: حالات ذهنی چیستند؟
۱۷	(۱) دوگانه‌گرایی
۱۸	۱-۱ دوگانگی در جوهر
۲۰	۱-۲ استدلال‌هایی به نفع دوگانگی در جوهر
۲۸	۱-۳ استدلال‌هایی علیه دوگانگی در جوهر
۳۲	۱-۴ دوگانگی در ویژگی
۳۶	۱-۵ ارزیابی شبه‌پدیدارگرایی
۳۹	۱-۶ نتیجه
۴۳	(۲) رفتارگرایی
۴۴	۲-۱ رفتارگرایی فلسفی
۴۵	۲-۲ استدلال‌هایی به نفع رفتارگرایی فلسفی

- ۲-۳ استدلال‌هایی علیه رفتارگرایی فلسفی ۵۱
- ۲-۴ رفتارگرایی روش‌شناختی چیست؟ ۵۶
- ۲-۵ استدلال‌هایی به نفع رفتارگرایی روش‌شناختی ۵۸
- ۲-۶ استدلال‌هایی علیه رفتارگرایی روش‌شناختی ۶۱
- (۳) نظریه این‌همانی ۶۷
- ۳-۱ در باب نظریه این‌همانی ۶۸
- ۳-۲ استدلال‌هایی به نفع نظریه این‌همانی ۷۱
- ۳-۳ شاهی از مطالعات علوم عصبی ۷۴
- ۳-۴ استدلال‌هایی علیه نظریه این‌همانی ۷۵
- ۳-۵ اصالت فیزیک تقلیلی و غیر تقلیلی ۸۲
- ۳-۶ نتیجه ۸۴
- (۴) کارکردگرایی ۸۷
- ۴-۱ معرفی کارکردگرایی ۸۷
- ۴-۲ کارکردگرایی و حالات مغزی ۹۲
- ۴-۳ کارکردگرایی و شش وجه حالات ذهنی ۹۵
- ۴-۴ دو استدلال معروف علیه کارکردگرایی ۹۸
- ۴-۵ نتیجه ۱۰۷
- (۵) حذف‌گرایی و پندارگرایی ۱۱۱
- ۵-۱ از نظریه به واقعیت ۱۱۲
- ۵-۲ معرفی حذف‌گرایی ۱۱۴
- ۵-۳ حذف‌گرایی در باب حالات ذهنی ۱۱۶
- ۵-۴ استدلال‌های حذف‌ستیزانه ۱۲۳
- ۵-۵ پندارگرایی ۱۲۵
- ۵-۶ نتیجه ۱۳۰

بخش ۲: ذهن به مثابه ماشین.....	۱۳۵
۶) نظریه محاسباتی ذهن.....	۱۳۷
۶-۱ نحو و دلالت‌شناسی.....	۱۳۸
۶-۲ کامپیوتر چیست؟.....	۱۴۱
۶-۳ ماشین‌های تورینگ.....	۱۴۳
۶-۴ نظریه محاسباتی ذهن.....	۱۴۷
۶-۵ زبان فکر.....	۱۵۱
۶-۶ اتاق چینی.....	۱۵۵
۶-۷ نتیجه.....	۱۶۱
۷) اتصال‌گرایی.....	۱۶۵
۷-۱ شبکه‌های اتصال‌ی چگونه اند.....	۱۶۶
۷-۲ برخی ویژگی‌های مهم شبکه‌های اتصال‌ی.....	۱۷۳
۷-۳ اتصال‌گرایی و ذهن.....	۱۷۷
۷-۴ عقلانی بودن، زبان، نظام‌مندی.....	۱۸۳
۷-۵ نتیجه.....	۱۹۱
بخش ۳: ذهن در جهانی فیزیکی.....	۱۹۵
۸) اصالت فیزیک و ابتناء.....	۱۹۷
۸-۱ ویژگی‌های فیزیکی.....	۱۹۸
۸-۲ معرفی رویکرد ابتنائی به اصالت فیزیک.....	۲۰۰
۸-۳ اصلاح رویکرد ابتنائی به اصالت فیزیک.....	۲۰۲
۸-۴ مشکلی برای رویکرد ابتنائی به اصالت فیزیک؟.....	۲۰۶
۹) محتوا.....	۲۱۱
۹-۱ نظریه مشابهت.....	۲۱۳
۹-۲ نظریه علی.....	۲۱۶

- ۲۲۱..... ۹-۳ نظریه غایت‌شناسانه
- ۲۲۵..... ۹-۴ نظریه فودور
- ۲۳۰..... ۹-۵ نظریه نقش کارکردی
- ۲۳۶..... ۹-۶ گسترده یا محدود؟

- ۲۴۵..... (۱۰) علّیت ذهنی
- ۲۴۷..... ۱۰-۱ مشکل طرد علّی
- ۲۵۱..... ۱۰-۲ پاسخ به مشکل طرد علّی
- ۲۵۷..... ۱۰-۳ کارآمدی علّی محتوا
- ۲۵۹..... ۱۰-۴ پاسخ به مشکل کارآمدی علّی محتوا

- ۲۶۵..... بخش ۴: آگاهی
- ۲۶۷..... (۱۱) انواع آگاهی
- ۲۶۸..... ۱۱-۱ آگاهی پدیداری
- ۲۷۲..... ۱۱-۲ آگاهی در دسترس
- ۲۷۵..... ۱۱-۳ آیا دسترس‌پذیری کارکردی از آگاهی پدیداری است؟
- ۲۸۰..... ۱۱-۴ پرهیز از آشفتگی
- ۲۸۵..... ۱۱-۵ سایر انواع آگاهی

- ۲۸۹..... (۱۲) آگاهی پدیداری
- ۲۹۰..... ۱۲-۱ استدلال معرفت
- ۲۹۵..... ۱۲-۲ پاسخ به استدلال معرفت
- ۳۰۶..... ۱۲-۳ شکاف توضیحی
- ۳۱۰..... ۱۲-۴ آیا شکاف توضیحی پرشدنی است؟
- ۳۱۶..... ۱۲-۵ کارکردگرایی و آگاهی پدیداری
- ۳۱۸..... ۱۲-۶ ملاحظات پایانی

۳۲۳	ضمائم
۳۲۵	راهنمایی‌هایی برای نگارش مقاله
۳۲۹	اصطلاح‌نامه
۳۳۷	برخی منابع مفید
۳۴۳	فهرست منابع
۳۴۹	نمایه

مقدمه مترجم

فلسفه ذهن علی رغم تاریخچه، اهمیت، گستردگی و اقبال فیلسوفان تحلیلی به آن، کمتر در ترجمه‌ها و تألیف‌های فارسی انعکاس داشته است. این عدم انعکاس در مقایسه با برخی دیگر از شاخه‌های فلسفه تحلیلی، مانند فلسفه علم، خود را بیشتر نشان می‌دهد. از این رو ترجمه متونی روزآمد، حتی الامکان دور از تعقید و تا حد امکان دقیق در فلسفه ذهن از نیازهای خوانندگان و دانشجویان فلسفه است. چنین کتاب‌هایی به ویژه باید به عنوان کتاب درسی در مقطع کارشناسی قابل استفاده باشد تا خلاء آموزشی در این رشته برطرف شود. اما کمبود آثار ترجمه شده در فلسفه ذهن، خود مولد دشواری‌هایی برای مترجمان است. اصطلاحات و کلمات تخصصی فلسفه ذهن هنوز معادل‌های تثبیت شده‌ای در زبان فارسی ندارند، علاوه بر آن که اصولاً برخی از کلیدی‌ترین اصطلاحات این رشته هنوز معادلی در زبان فارسی نیافته‌اند.

کتابی که پیش رو دارید متنی درسی در فلسفه ذهن است که بی‌اغراق تا حد امکان ساده و دقیق نگاشته شده است. مخاطب اصلی کتاب دانشجویان مقطع کارشناسی رشته فلسفه اند. ضمن آن که کتاب نکات بدیعی نیز برای مخاطبان متخصص‌تر در بر دارد. شیوه نگارش و فصل‌بندی کتاب به گونه‌ای

است که کاربرد آن را به عنوان متنی درسی تسهیل می‌کند. کل کتاب را می‌توان در یک درس دو یا سه واحدی در سطح کارشناسی تدریس کرد. ضمن آن‌که در پایان هر فصل سؤال‌هایی برای بحث وجود دارد. این سؤال‌ها ابزاری مفید برای مربیان و استادان فلسفه ذهن اند تا جلسات بحث گروهی را با دانشجویان فعال سازند. منابع معرفی شده در پایان هر فصل و انتهای کتاب و همچنین راهنمایی‌های انتهای کتاب درباره نحوه نگارش مقالات فلسفی نیز کاربردی و مفیدند.

مؤلف کتاب ایان ریونز کرافت مدرک دکترای خود را در فلسفه از دانشگاه ملی استرالیا در سال ۱۹۹۵ دریافت کرده است. او پس از مدتی تدریس در کینگز کالج لندن، اکنون به تدریس و تحقیق در دانشگاه فلیندرز استرالیا مشغول است. زمینه اصلی کار او فلسفه ذهن و علوم شناختی است و به ویژه بر مسأله روان‌شناسی عامیانه متمرکز بوده است. از دیگر علایق تحقیقی او می‌توان به توضیح رفتارهای انسان بر مبنای نظریه‌های اقتصاد خرد و تکامل اشاره کرد. کتاب *فلسفه ذهن*، یک راهنمای مقدماتی در سال ۲۰۰۵ توسط انتشارات دانشگاه آکسفورد منتشر گردیده است. همان گونه که در اظهارنظرهای بعضی فلاسفه و مقالات برخی نشریات در معرفی این کتاب گفته شده، کتاب در عین سادگی و آسان‌فهمی، به آفت ساده‌سازی مبتلا نگشته است. به علاوه فصول آخر آن به طرح مباحث جدید در فلسفه ذهن معاصر اختصاص یافته است.

هدف اصلی مترجم ارائه متنی قابل فهم و روشن بوده است. مترجم - برای تسهیل خواندن کتاب - عمدتاً از وارد کردن معادل‌های انگلیسی اصطلاحات در متن پرهیز کرده و تنها در موارد معدودی معادل‌ها در متن کتاب ذکر شده است. در انتهای کتاب اصطلاح‌نامه‌ای همراه با معادل‌های انگلیسی کلمات آمده است که خواننده کنجکاو می‌تواند به آن‌جا

مراجعه کند. هر جا که روشنی و قابل فهم بودن متن اقتضاء کرده است از واژگان بیگانه‌ای که به زبان فارسی راه پیدا کرده و تداول عام یافته، استفاده شده است.

مترجم بر خود لازم می‌داند تا از زحمات دو دوست، آقای محمد منصور هاشمی و خانم فاطمه مینایی، که هر دو متن ترجمه را به دقت خوانده و نکات فراوانی در جهت اصلاح آن متذکر شدند، تشکر ویژه نماید. هر چند بدیهی است که مسئولیت اشکالات باقی مانده بر عهده مترجم است و امید است خوانندگان او را از نظرات انتقادی خود بی‌نصیب نگذارند.

حسین شیخ رضایی

استادیار مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران

اردیبهشت ۱۳۸۷

مقدمه

این کتاب مقدمه‌ای است بر فلسفه ذهن که در وهله اول برای دانشجویان کارشناسی تنظیم شده است. هرچند ممکن است دانشجویان تحصیلات تکمیلی‌ای که در پی نگاهی سریع به مقولات پایه هستند نیز آن را خالی از لطف نیابند.

در فلسفه ذهن سؤالاتی بسیار عمومی در باب ذهن طرح می‌شود. سؤالاتی از قبیل: حالات ذهنی چیستند؟ آیا آن‌ها حالات مغز فیزیکی‌اند و یا حالات یک «روح» غیرفیزیکی؟ آگاهی چیست؟ چگونه حالات ذهن می‌توانند درباره چیزهایی خارج از ذهن باشند (یا آن‌ها را «بازنمایی» کنند)؟ روان‌شناسان نیز به مطالعه ذهن می‌پردازند. آن‌ها مکرراً درباره انسان و غیرانسان به آزمایش می‌پردازند و براساس این نتایج تجربی نظریه‌های چشمگیری در باب ذهن می‌سازند. قاعدتاً فلاسفه ذهن آزمایش نمی‌کنند. در عوض بسیاری فلاسفه به مقولاتی می‌پردازند که گاه «مفهومی» خوانده می‌شود. به عنوان نمونه، آن‌ها در جستجوی روشن کردن معنای اصطلاحاتی مانند «آگاهی» اند، به دنبال یافتن خطاهایی منطقی در استدلال‌های مربوط به طبیعت ذهن اند و یا آن که سازگاری / ناسازگاری ادعاهای ما در باب ذهن را با سایر ادعاهایی که درست می‌پنداریم، بررسی می‌کنند. مثال‌هایی از

مقولات مفهومی در فلسفه ذهن در این کتاب مورد بحث قرار خواهد

گرفت.

از سوی دیگر بسیاری فلاسفه از محدود کردن خود به این قبیل سؤالات مفهومی سر باز می‌زنند. به عنوان نمونه، فیلسوف بزرگ فرانسوی رنه دکارت (۱۵۹۶-۱۶۵۰م) ادعاهای مهمی در باب ذهن داشته است. (برخی از آراء دکارت در فصل ۱ مورد بحث قرار می‌گیرد.) فلاسفه معاصر نیز به صورتی روزافزون برپایه آزمایش‌هایی که روان‌شناسان انجام می‌دهند به بسط نظریات خود در باب ذهن مشغول اند. در واقع امروزه گاه به دشواری می‌توان معین کرد که فلسفه در کجا خاتمه می‌یابد و روان‌شناسی از کجا آغاز می‌شود. لذا از ذکر گاه و بیگاه موضوعاتی که سنتاً دانشمندان، و نه فلاسفه، درباره آن‌ها بحث می‌کرده‌اند در این کتاب تعجب نکنید.

اولین بخش این کتاب درباره مسأله چستی حالات ذهنی است. حالات ذهنی شامل ادراکاتی است مانند دیدن، بویدن و شنیدن؛ حس‌هایی مانند گرسنگی، تشنگی و درد؛ احساساتی مانند خشم، عشق و اندوه؛ و آنچه می‌توان به طور کلی فکر نامید از قبیل باورها، تمایل‌ها و تصمیم‌ها. لذا بخش ۱ به بررسی تلاش‌های مختلف برای توضیح چستی حالات ادراک، حس، احساس و فکر اختصاص یافته است. آیا آن‌ها حالات یک «روح» غیرفیزیکی‌اند؟ آیا آن‌ها حالات مغزند؟ آیا اصولاً آن‌ها وجود دارند؟ پیش از آن که به سؤال از چستی حالات ذهنی بپردازیم، مناسب است که فهرستی از با اهمیت‌ترین وجوه حالات ذهنی را در پیش رو داشته باشیم. این فهرست در ارزیابی نظریه‌های مربوط به حالات ذهنی به ما کمک می‌کند. به این طریق که معین می‌کند هر نظریه تا چه حد وجود این وجوه را توضیح می‌دهد. به طور کلی، نظریه‌ای در باب حالات ذهنی که این وجوه را تشریح کند بر نظریه‌ای که چنین نکند ترجیح دارد. فهرست وجوه عمده حالات ذهنی نزد من چنین است:

۱- برخی حالات ذهنی معلول حالات جهان [خارج] است. به عنوان مثال درد بلاگز (یک حالت ذهنی) معلول پونزی است که در پای او فرو رفته است (یک حالت از جهان). هم‌چنان که باور بلاگز مبنی بر آن که یک فنجان قهوه در جلوی او قرار دارد (یک حالت ذهنی)، معلول آن است که یک فنجان قهوه در جلوی او قرار دارد (یک حالت جهان).

۲- برخی حالات ذهنی کنش‌هایی به بار می‌آورند. به عنوان مثال تمایل بلاگز به قهوه (حالت ذهنی)، همراه با باور او مبنی بر این که در آشپزخانه قهوه وجود دارد (حالت ذهنی)، باعث می‌شود که او به آشپزخانه برود (کنش). به همین صورت ترس بلاگز از دندان‌پزشک (حالت ذهنی) باعث می‌شود که او فرار کند (کنش).

۳- برخی حالات ذهنی علت برخی دیگر از حالات ذهنی است. به عنوان نمونه دردی که بلاگز در آخرین پرکردن دندان کشیده است (حالت ذهنی)، باعث می‌شود که او از دندان‌پزشک‌ها بترسد (حالت ذهنی). مثالی دیگر: باور بلاگز مبنی بر آن که امروز جمعه است (حالت ذهنی)، همراه با باور او مبنی بر آن که جمعه روز پرداخت حقوق است (حالت ذهنی)، باعث می‌شود که او باور داشته باشد امروز روز پرداخت حقوق است (حالت ذهنی).

مثال دوم نشان دهنده یکی از وجوه بسیار مهم علیت میان حالات ذهنی است. دقت کنید که باور بلاگز به این که امروز جمعه است، همراه با باور او به این که جمعه روز حقوق گرفتن است به او دلیل خوبی می‌دهد تا باور داشته باشد که امروز روز حقوق گرفتن است. روابط علی میان برخی حالات ذهنی در جهت روابط منطقی یا روابط شاهدهی [رابطه میان شاهد حمایت‌کننده و مورد حمایت شده] میان آنها است. راه دیگر بیان این نکته آن است که در اغلب موارد، فرایند فکر ما معقول است. در بخش ۲ به عقلانی بودن فرایندهای فکر باز خواهیم گشت.